Hod I. Nr 12

CHRYSCIJANSKAJA DUMKA

...„I ŹBIARE SWAJU PŠANICU Ŭ HUMNO, A PAŚLEDKI SPALE AHNIOM NIAUĦASNYM".

(*Mat. III, 12*)

KALENDARYK

Dni	N. styl	St. styl	Rymska-katal.	Hreka-katał.
S.	27	14	Uładysława	Jelisieja pr.
Č.	28	15	Lawona pap.	Amosa pr. i Eron.
P.	29	16	Š. Š. Piotry i Paŭły	Cichana ep.
S.	30	17	Uspam. š. Paŭły	Manuiła
N.	1	18	† 5 pa Siom N. K. P. J.	Leontija
P.	2	19	Adwiedziny N. Dz. M.	Judy Tadeja ap.
A.	3	20	Anatola b.	Metodyja św. muč.
S.	4	21	Todara b.	Juljana Tars muč.
Č.	5	22	Antoniaha	Jewsieja św. muč.
P.	6	23	Łucei	Ahrypiny muč.
S.	7	24	Kiryła i Metoda	Naradž. św Jana Chr.
N.	8	25	† 6 pa Siom. Henryka	Fewronii
P.	9	26	M. B. Škapl. An i Ben.	Dawida
A	10	27	Alaksieja	Samsona.

Prysyłajcie padpisku a tak-ža i adrasy na probnyja numary „Chr. Dumki!“

PAŠTOWAJA SKRYNKA.

D. A. u S.: Atrymali, dziakujem, źmiaščajem, nadrukujem.

A. W. u D.: Atrymali, dziakujem, źmiaščajem. Prosimo prysłać nam Wašy ŭwahi tak-ža i ab treciaj častcy.

A. K. u P: Atrymali, drukujem, skarystajem.

M.: Za padmohu ščyra dziakujem.

Prysutnamu: Karystajem.

Maładomu Dubu: Drukujem.

Ks. Fr. Č.: Za 20 zał. ščyraja Wam padziaka.

Dr. M. A.: Čakajem na dalejšyja raździeły ab čaławieku

W. A.: Praca Waša dawoli dobraja. Biada ŭsia ŭ tym, što nia majem hrošy na wydańnie jaje.

Uł. K.: Za 3 zał. dziakujem, „Chr. D.“ pasyłajem Wam akuratna. Pašyrajcie našu časopiś!

Ks. I. H: A moža Wy nadumajeciesia i henuju prysłanuju nam knižycu padarujecie dla Redakcyi „Chr. D.?“ Padumajcie!

Ks. M. Š.: Čakajem na dakančeńnie Wašaj pracy. Na kali možam različać?

Žarty.

Padobny da pasła.

— Maryla, jak tam twoj zaručnik?

— Jon taki samy, jak kandydat na pasła.

— Jak heta tak?

— Abiacaje wielmi šmat, ale ci datrymaje swaje słowy, heta niawiedama.

* * *

— Ci ŭ wašaj wioscy jość zładziei?

— Niama, ale kab było što kraści, to i dobryja ludzi ŭkralib.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŚ WYCHODZIĆ RAZ U DWA TYDNI.

Padpisnaja cana z pierasyłkaj:

na hod . . . . 8 zał.
na paŭhoda . . . 4 „
na 3 mies. . . . 2 „
na 1 „ . . . 80 hr.

ABWIESTKI źmiaščajucca tolki na **WOKŁADCY.**

Kaštujuć: Celaja staronka 80 zał.
1/2 „ 40 „
1/4 „ 20 „
1/8 „ 10 „

ASOBNY NUMAR KAŠTUJE 30 hr.

Adras redakcyi i administracyi:

WILNIA, Zawuł. św. Mikałaja Nr. 8, kw. 3 (Wilno, zauł. św. Mikołaja 8 — 3).
Redaktar pryjmaje ad 9 — 12 i ad 5 — 6.

PIERASYŁKA APŁAČANA RYČAŁTAM.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŚ.

Wychodzić raz u dwa tydni.

Hod I.	WILNIA, 27 ČERWIENIA, 1928 h.	Nr. 12.

NIE ZDRADŽAJMA CHRYSTUSA!

Paśla suświetnaj wajny ŭ naš kraj stali napływać usiakija sekty, stali hawaryć nawuki ŭsiakija niaprošanyja „apostały," prarakawać fałšywyja praroki. Takimi jość pradusim babtysty i metodysty.

Čamu hetyja sekty da nas ciapier źjawilisia? Bo asłabła wiera ŭ ludziej. Zdarowy arhanizm zabiwaje ŭsiakija zarazki, a na chworym jany množacca.

Ci strašnyja hetyja „praroki" dla Katalickaha Kaścioła! Nie. Kaścioł katalicki praz 19 wiakoŭ swajho istnawańnia nie takija bačyŭ herezii i sekty. Paŭstawali hetyja sekty i hinuli, a Kaścioł tryważe i tryważe, bo jaho załažyŭ Jezus — Boh, bo... „bramy piekła jaho nie pieramohuć."

Zapytajciesia pradusim, darahija braty, hetych fałšywych prarokaŭ — chto ich pasłaŭ?

Jezus Crystus skazaŭ da Apostałaŭ: „idučy nawučajcie ŭsie narody"... — nastupnikami apostałaŭ jość biskupy katalickija, jakija pasyłajuć swaich pamocnikaŭ ksiandzoŭ nawučać ludziej, a hetych usich metadystaŭ i babtystaŭ chto pasłaŭ? Čamu jany nia jeduć da pahan u Japoniju, Kitaj, Afryku, hdzie katalickija misijanary žyćcio swajo časta kładuć za nawuku Chrystusa?

Ludzi ciapier padzialilisia na ŭsiakija partyi palityčnyja; wotža hetyja fałšywyja praroki i chryścijan chočać padzialić na partyi, bo tady byłob lahčej wyhubić chryścijanstwa, a wiedajem, što adzin Boh, adzin Chrystus i adna wiera praŭdziwaja, jakaja ad Chrystusa pachodzie — wiera katalickaja, a Chrystus maliŭsia pierad swajej mukaj, „kab usie adno byli." Da hetaj jednaści chryścijan całaj dušoj swajej kliča ŭsich Matka naša — Kaścioł Katalicki, a hetyja ŭsiakija sekty, što robiać? Razrywajuć cieła Chrystusa na čaści

Kažuć jany — my wierym tolki ŭ toje, što napisana ŭ Ewanelii, a wot kataliki wieruć u toje i toje, a hetaha ŭ Ewanelii niama. Ale waźmiecie Ewaneliiju św. Jana i pračytajcie astatni wierš. Tam woś što haworycca: „Jość jašče mnoha čaho, što zrabiŭ Jezus, a što ŭ wa ŭsie knižki świetu nie pamiaściłasiab! (Św. Jan. XXI, 25) Z hetaha jasna, što nia ŭsia nawuka Jezusa zapisana ŭ Ewanelii, bo Jezus abapior swaju nawuku nia tolki na knižkach, ale takža na słowie žywym. A hetaje słowa žywoje nieabmylnym jość tolki ŭ praŭdziwym kaściele Chrystusawym — Kaściele Katalickim...

Niekatoryja našyja braty, jakija dalisia atumanić praz sektantaŭ, kažuć — „kaliž ichnaja nawuka dobraja — čytajuć Ewaneliju, kažuć, što nia možna klaścisia, kraści, pjanstwawać." Našli nawinu! A što-ž u Kaściele Katalickim čytajecca kožnuju niadzielu i świata, kali nie Ewanelija? A kali-ž nam u kaściele chto kazaŭ, što wolna klaścisia, kraści, pjanstwawać? Jezus nam kaža słuchać tolki praŭdziwaha kaścioła: „chto was słuchaje — Mianie słuchaje" — skazaŭ Jon da Apostałaŭ i ich nastupnikaŭ. —

Što-ž nowaje pryniešli nam metadysty, babtysty? Pryniešli jany i nowaje, ale, dobry Jezu, nie karaj ich za bluźnierstwa! Wučać, kab my kryžoŭ nie šanawali, kažuć — heta-ž drewa. Tymčasam wučyć nas Kaścioł Św., što tolki ŭ Komunii św. jość žywy Chrystus. Kryž-ža jość znakam našaha zbaŭleńnia, znakam hodnym pašany, bo śmierciaj na kryžy Chrystus nas adkupiŭ.

Dyk wiernymi budźmo Katalickamu kaściołu, nie zdradžajma Chrystusa!

J. M.

APOLOHIETYKA Ŭ ADNOSINACH DZIARŽAWY RYMSKAJ DA CHRYŚCIJANSTWA.

II.

19 lipnia 64 h. zahareŭsia Rym. Pažar byŭ wialiki, niaščaście strašennaje, jakoha horad jašče nia bačyŭ. Pa nikatorych znakach sudzić možna było, što pryčynaj hetaha zjawišča jość niejkaja tajomnaja ruka. Pašli dumki, dahadki ŭsialakija. Narod zapadozryŭ samoha cezara Nerona, katory mieŭsia heta zrabić dziela swaich roznych fantastyčnych planaŭ. Być asudžanym narodam, dy jašče ŭ takich abstawinach, reč niebiaspiečnaja, strašnaja nawat tronu cezarskamu. Treba było adwiarnuć ad siabie wočy poŭnyja pomsty pakryŭdžanaha narodu, ale kudy i na kaho? Los hniewu i pomsty padaje na chryścijan.

Razumiejecca, što dzie, jak kažuć, złość spyniajuć, tam dastajecca časta i ludziam niawinnym, ale čamu-ž imienna chryścijanie, a nia chto inšy, čamu, skažam, žydy, hety znienawidžany ŭ Rymlan narod, čamu, zdajecca, jany astalisia tut niezakranutymi buraj prašledu? Wučonyja historyki ŭ swaich dośledach hetaha pawažnaha pytańnia jduć roznymi darohami. Adnak bolšaść, a z imi i hetakija historyki (nie-katalickija), jak Renan (francuz) i Harnack (niemiec), uważajuć, što cezara nawiali na takuju dumku žydy. I heta wielmi mahčymaja reč, kali ŭspomnim ab tym zmahańni, ab tej wiernaści, jakuju jany wykazali prociŭ chryścijan.

I woś raptam zahawaryli ŭsie ab chryścijanach. Narodnaja fantazyja pad upływam roznych wiestak zrabiła z ich niešta nialudzkaje. Pačalisia aryšty i śmiarotnyja, strašnyja ekzekucyi (wykanańni) prysudu. Nie pamahła adnak kroŭ niawinna zasudžanych, nie ŭratawaŭ siabie Neron. Praz dzikuju haračku krywawaha prašledu siut-tut prabiwalisia i ćwiarozyja dumki: niaŭžo-ž sprawiadliwa chryścijanie zasłužyli na hetakaje ciarpieńnie?... Pad naporam niezahasšych warožych nastrojaŭ Neron kančaje sumna žyćcio swajo—hinie samahubstwam.

Dzie-ž abaroncy chryścijanstwa, dzie apolohiety? — Ich nia čutno tut. Bo jak-ža było adzywacca, kali bura prašledu niasłasia sumna nia siłaj pierakanańnia, nie świedamaściu, niachaj-by nawat i falšywa sformulawanaj, abarony prawoŭ dziaržaŭnych, ci jakich-niebudź inšych, ale prosta asabistym abrachunkam, niejkim dzikim kaprysam samoha cezara! Da kaho-ž tut hawaryć, kamu pisać, chto-ž mieŭ wysłuchać i zrazumieć?

Ale, kali nie źjaŭlalisia apolohiety, katoryja-b słowam, piśmom wyjaśniali, baranili chryścijanskaj wiery, to śmierć mučanikaŭ cichim, tajomnym hołasam sama ŭžo pramaŭlała ŭ dušach ludzkich i macawała tam pierakanańnie ŭ praŭdziwaść i świataść taje wiery. Kroŭ mučanikaŭ jość tak-ža ważkim arhumentam u rukach Apolohietyki Chryścijanskaj, arhumentam, praŭda, biaz słoŭ, ale bahatym swaim źmiestam, swajoj siłaj. Śmierć mučanikaŭ jość wialikaj apolohijaj chryścijanskaj wiery. Jana — taja apolohija — ni adnamu adkryła wočy, ni adnamu razjaśniła ŭ haławie i ŭliła ŭ dušu niazłomnaje pierakanańnie ŭžo nia tolki ab praŭdziwaści, ale adnačasna i ab nieabchodnaści čaławieku wiery Chrystowaj. Heta fakt histaryčny i značeńnie jaho ŭ historyi Apolohietyki Chryścijanskaj wialikaje.

Prof. Dr. J. Tarasewič.

ZŁO I LAKARSTWA NA JAHO.

Stolki jość zła na świecie! Tam jość pyšnaść, maci ŭsiakaha zła. Z pyšnaści rodzicca niepasłuchmianaść prawom miłaści i sprawiadliwaści. Z pyšnaści paŭstajuć swarki j niazhody ŭ chacie. Z pyšnaści paŭstajuć biazładździe, nieparadki, prastupstwy ŭ hramadzianstwie naohuł.

A ciž praŭda, što pyšnaść jość pryčynaj usialakaha zła? Nia wieryš! — Pawieryš, kali hlanieš u lustra swajho sumleńnia.

Sumleńnie tabie pakaža, što ty nie pamahaješ swaim baćkom, a mo' j kryŭdziš ich i padnosiš na ich swaju kryminalnuju ruku dziela taho, što jany, wyhadawaŭšy ciabie, stanowiacca tabie ciesnymi ŭ chacie. Jak pyšny anioł chacieŭ kališci zapanawać nawat nad swaim Twarcom, tak i ty nikomu j ni ŭ čym paduładnym haspadarom žadaješ być u chacie.

Twajo sumleńnie tabie pakaža, što ty kryŭdziš swaich bratoŭ, swaich siostraŭ taksama dziela taho, što jany z tej ci inšaj pryčyny zdajucca tabie niepažadanymi. A pyšny duch twoj hetaha pieranosić nia moža. Dyk ty, kab prymieŭ, utapiŭ-by ich u łyžcy wady.

A čamu-ž ty paziraješ krywym wokam na pryhožuju skacinku swajho susieda, na jaho pracawituju, cnatliwuju žonku, na jaho dzietki, što starajucca dobra wučycca j uwa ŭsim wypaŭniać wolu swaich dobrych baćkoŭ?

I tut tabie sumleńnie pakaža, što zajzdraść twaja z twajej pyšnaj dušy pachodzie. Daskanalnaść u haspadarcy, u cnotach, maralnaści žonki j dziaciej twajho susieda, twajho bližniaha staić tabie kościaju ŭ horle.

Hetak daśledziŭšy swajo sumleńnie, pawieryš, što ŭ našym štodziennym žyćci pycha rodzić na świet zło j złyja ŭčynki.

Zło jość usiudy; pa ŭsiej ziamnoj kuli šmat jaho znachodzicca.

Kab my tolki mahli, padniaŭšysia ŭ pawietra aeroplanam, aharnuć uwieś świet wokam našym! Skolki-ž zaraźliwych chwarobaŭ, pažaraŭ, wojnaŭ, pieraśledawańniaŭ, zabojstwaŭ, adrazu my pabačyli-b tamaka! Jany niščać žyćcio j pakidajuć za saboju spustašeńnie, niadolu, biadu, smutak, horkija ślozy.

Koratka kažučy, na świecie jość stolki zła, fizyčnaha j maralnaha, asabliwa-ž maralnaha,

Kali siańnia ahlaniemsia nazad u historyju tych pieršych časoŭ chryścijanstwa, kali zojdziem u padziemnyja katakumby rymskija, staniem nad hrobam mučanikaŭ, tady čujem, jak dušu našu achopliwaje niejki niazwyčajny nastroj relihijny, tady čujem, jak uzmahajecca u nas wiera, nadzieja, luboŭ. Tyja mohiłki, siańnia spakojny, cichi prytułak upryhožany zwonku alejami sumnych cyprysaŭ, skolki ŭ padziemnaj swajoj cišy kryjuć mahutnaj siły duchowaj, niachaj skažuć tysiačy, miljony duš ludzkich, što tam bywali, dumali, maliisia.

Haworačy ab razwoju Apolohietyki, my šukajem adnak pradusim pazytyŭnych, jaŭnych dakumentaŭ histaryčnych, dzie-by widać było, jakimi sposabami chryścijanie, žywučy ŭ warožych da siabie adnosinach, uzmacniali swajo stanowišča ludziej wierujučych, pryznajučych nowuju relihiju. Woś tut majem apolohietaŭ, katoryja protestujučy, wyjaśniajučy, pakinuli nam u swaich zapiskach ważny materyjał dziela historyi teolohičnaj nawuki chryścijanskaj.

Minuła 1-aje stalećcie. Prajšoŭ Neron, Domicyjan, praniasłasia henaja bura niejkaj ślapoj nienawiści, dzikaha praśledu. Na tronie cezarskim pakazalisia ludzi inšyja, pawažnyja, taktyčnyja, razumnyja palityki. Rymskaja historyja II-oha stalećcia pachwalicca sapraŭdy moža ludźmi wialikimi. Tam bačym imperatara — Trajana, Hadryjana, Antonina, Marka Aŭrelaha. Zdajecca ciapier užo dola chryścijanstwa pawinna palepšycca; u spakojnym, taktyčnym rozymie imperataraŭ pawinna jana znajści kali nie sympatyju, to chacia prynamsi naležnuju sprawiadliwaść. A tymčasam jakoje dziwa! Nia tolki praśled nia spyniŭsia, ale staŭšy na nowyja tory šparkim krokam pajšoŭ naperad. Hetym praśledam kirawać užo budzie nie dzikaja, ślapaja nienawiść, ale systematyčnaja, abdumanaja, uziataja ŭ ramki asnoŭ dziaržaŭnych, prahrama.

Tut dyk užo adazwucca apolohiety chryścijanskija, tut pačnuć jany baranić swaju wieru, tut pačnuć wyjaŭlać praŭny tytuł jaje istnawańnia i wykazywać suproć usich zakidaŭ harmonijnuju, zhodnuju łučnaść nowaj relihii z žyćciom prywatnym i hramadzkim dziaržawy rymskaj.

Ale na čym-ža, pytajemsia, byŭ abasnawany heny praśled dalejšy? Pabačym, što punkt hledžańnia hramadzianstwa i ŭradu rymskaha byŭ taki, što sapraŭdy nia inakš i mahli jany adniaścisia da chryścijanstwa, kali chacieli lohična padtrymać swaju tradycyjnuju ideolohiju. U całym ichnim układzie žyćciowym chryścijanstwa zjaŭlałasia wielkim dysonansam. I čym bolš chto byŭ wierny swaim rymskim asnowam, tym mienš akazywaŭsia ciarpimym adnosna świežaj relihii. Henyja warožyja nastroi ŭzmahajucca tak-ža falšywym zrazumieńniem samoha chryścijanstwa ŭ jaho teoryi i žyćciowaj praktycy.

Woś-ža pradstawim sabie chacia ŭ niejkich ahulnych linijach ideolohiju świetu rymska-pahanskaha. Pradusim paniaćcie dziaržawy. Dziaržawa zachopliwała saboj usiu asobu čaławieka. Čaławiek, jak prywatnaja adzinka, byŭ pierad dziaržawaj tym, čym, skažam, dla nas jość źwier, žywioła. Mieć swaje asabistyja ideały, imknieńni da ich, mieć swoj ułasny świet za miežami dziaržaŭnaj budowy čaławieku nie dazwalałasia. Najwyšejšaja norma ŭsiamu tam była, jak kažuć, „racyja stanu". Nawat relihija i jana mieła służyć intaresam dziaržaŭnym. — Rym u wysokim pačućci swajoj hodnaści dziaržaŭnaj uważaŭ, što

---

što šmat chto klanieć swaju dolu, wypuskajučy z swaich hrudziej heny strašny klič: „niama Boha. Bo-ž kab Jon byŭ, dyk zła nia było-b!"

Darahija Braty! Usio, što istnuje, maje pryčynu swajho istnawańnia. Ale-ž świet istnuje! — Ale-ž my sami istnujem!

Dyk i świet i čaławiek, asabliwa-ž niaŭmirajučaja duša čaławieka majuć pryčynu swajho byćcia, swajho istnawańnia. Heta znača — majuć Boha nad saboju.

Adnak suproć Boha, suproć Samoha Dabra, jość na świecie zło! Ci-ž Boh jaho stwaryŭ? Ci-ž Jon dziaržyć, chawaje jaho na ziamli?

Kali chto nia wiedaje ab hetym, dyk niachaj pasłuchaje krychu. Skažam jamu, skul zło ŭziałosia.

Nia dziela biady, ale dziela ščaścia, nia dziela smutku j ciarpieńnia, ale dziela radaści j ščaścia Boh stwaryŭ čaławieka. Woś dziela henych metaŭ daŭ Jon Raj našym pieršym baćkom. Tam u Rai zła nia było. Dyk i biady, hora j smutku j horkich ślozaŭ nia było. Adnym słowam, tam było sapraŭdnaje žyćcio, žyćcio jašče nie papsutaje čaławiekam.

Ščaścia taho, wiedama, Sam Boh byŭ pryčynaj. Bo Jon sam mieŭ ad wiekaŭ u swajej Idei čaławieka z usimi jahonymi daskanalnaściami j pawodle tej idei stwaryŭ jaho ŭ časie nia dziela taho, kab pazbyŭsia tych daskanalnaściaŭ, ale kab moh karystacca j ciešycca imi.

Usie daskanalnaści stwareńnia—ad swajho Twarca. Dyk što-ž łučyła čaławieka z Boham tak ciesna, što jon mieŭ čaść u Jahonych daskanalnaściach: u Jahonych mudraści, Dabracie, Sprawiadliwaści?

Heta byŭ dar asabliwaj Božaj łaski.

Na mocy taho daru światoha horšaja čaścina čaławieka — cieła jaho z usimi swaimi prahawitaściami j pačućciami—całkom padlahała ŭładzie lepšaje, duchowaje čaści jahonaje, uładzie jaho dušy. Sama-ž istota jaho całkom padlahała, była pasłuchmianaj Woli Boha. Tak złučany z samaj krynicaj wiečnaha ščaścia, čaławiek nia moh być niaščasnym.

Toj Božy dar ščaścia mieŭ j nam pieradać naš pieršy baćka Adam, kab i my taksama byli ščaśliwymi, daskanalna wypaŭniajučy wolu Ajca niabiesnaha. U zamien za taki mahutny dar, jamu treba było ŭsiej dušoj lubić Boha, być wiernym Jahonamu Božamu prykazańniu. Hetaho-ž jon nie dakanaŭ! Pryšła mahutnaja pakusa. Jon joj paddaŭsia. Zhrašyŭ

ūsio kulturnaje, zarhanizawanaje, daskanalnaje padyjšci musić da tej normy jahonaj. Na ūsio jon kłaū piačać swaju dziaržaūnuju. Nia tolki forum (rynak, plac miestawy, asiarodak žyćcia hramadzkaha), castrum praetorium (wojska), ale i światynia Jowiša kapitolskaha mieła charaktar oficyjalna dziaržaūny. Čym dla žydoūskaha narodu była monoteistyčnaja relihija Boha—Jahwy, mozaizm, tym dla Rymu politeistyčnaja relihija pahanskaja. Jak tam adłučyć narodnaści i dziaržaūnaści ad relihii było niemahčyma, jak mozaizm byū niečym istotnym u patryjotyčnym žyćci žydoūskim, tak było ū Rymie. Relihijnaść pahanskaja zrasłasia tak mocna z žyćciom narodnym, dziaržaūnym, što addzialić adno ad druhoha było-b wielmi balučym. Jak žydy nijakaj ciarpimaści relihijnaj u łonie žyćcia swajho narodnaha nie pryznawali, tak rabili i patryjoty rymlanie. Čym bolš było taho nastroju dziaržaūnaha, palityčnaha, tym mienš mahło być ciarpimaści jakoj-niebudź inšaj, nie pahanskaj relihii. Kažam nie-pahanskaj relihii, bo adnosna najbolš nawat roznych relihijaū pahanskich usich tych narodaū, što ūchodzili ū skład Rymskaj Dziaržawy, Rym wyjaūlaū nia tolki ciarpimaść, ale nawat peūnuju pašanu. U Panteonie — światyni rymskaj—znachodzili pačesnaje sabie miesca ūsie wiadomyja tady ū imperyi bohstwa. Adno relihija žydoūskaja i chryścijanskaja nia mieli miejsca ū Panteonie; monoteizm lojalna stanuć nia moh poruč z politeizmam pahanskim. Ale što žydy mieli relihiju, katoraja źmiaścicca ū ramkach rymskaha politeizmu nie mahła i katoraja dziela hetaha brać učaścia ū relihijnych ceremonijach pahanskich nie pazwalała, dla Rymlan nia było dziwa. Bo žydy byli narodam kraju zabranaha i mieli swaju relihiju čysta nacyjanalnuju; ichniaja prapahanda relihijnaja miž inšymi susiednimi narodami była badaj nijakaj. Što da chryścijanstwa, to Rym tut bačyū sabie bolšuju niebiaspieku. Chryścijanstwa nia było ūłasnaściaj niejkaha tolki narodu. Kali judaizm, kažam, inšym badaj nie ūdzialaūsia, to chrystyjanizm išoū na padboj świetu całaha. Nielojalnaść relihijnaja chryścijanstwa ūchodziła až u samaje hramadzianstwa rymskaje i było niebiaspiečnym nia tolki samomu politeižmu pahanskamu, ale, ū lohičnych wywadach rymlanaū, padminowywała ūwieś relihijna-dziaržaūny stroj rymski.

Ciapier jasna, čamu Rym praciū hetakaj niebiaspiečnaj nowaj relihii padniaū susim świedama ū imia asnowy swajoj dziaržaūnaj rašučy hołas pratestu, zabarony: Non licet vos esse. Nie dazwalajecca wam być!

Ks. D-r J. R.

„USIO, ŠTO CHOČACIE, KAB WAM RABILI LUDZI, RABICIE I WY IM".

(Mat. XV, 12).

„PILNA ŚCIERAŽYCIESIA FALŠYWYCH PRAROKAŪ, JAKIJA PRYCHODZIAĆ DA WAS U AWIEČAJ ADZIEŽY, A Ū NUTRY SWAIM— WAŪKI DZIARLIWYJA".

(Mat. VII, 15).

---

pierad Boham. Woś tut i kaniec byū jahonaha ščaścia!

U toj samaj časinie anioł światy wyhnaū jaho z Raju; u toj samaj časinie staūsia jon skłonnym da złych učynkaū, paddanym roznym niedaskanalnaściam, chwarobam i ūładzie samaj śmierci. Usio heta pieradaū jon swajmu patomstwu, usiamu rodu ludzkomu.

Dyk bačyš, bratok, skul zło ūziałosia! čaławiek sam stwaryū jaho sabie! i štodzień tworyč jaho.

Asabliwa-ž maralnaje zło tworyć čaławiek sam. Boh dapuščaje na nas chwarobu, śmierć, bo-ž my zasłužyli na ich: niama ūžo ū nas daru nieśmiarotnaści: naš baćka Adam samachoć straciū jaho. Ale Boh nikoli nia moža być nam pryčynaj maralnaha zła, maralna złych učynkaū. Boh jość samaja mudraść, samaja świataść, samaja sprawiadliwaść. Dyk jak-žaž moža Jon čynić toje, što jość suproć Jaho Božaj natury, suproć samoha siabie? Jak dwa razy dwa nia mohuć dać piać u wyniku, tak i Boh nia moža twaryć maralnaha zła.

Choć Boh nia čynić zła, moža Jon adnak źništožyć jaho. Jon jość usiomahutny! Jon Waładaram nia tolki cieła našaha, ale j dušy našaj. Jon moža prymusić nas tolki da dobrych, pryhožych, cnatliwych učynkaū! Jon moža śmierć nam sasłać jašče pierad našym hrešnym učynkam! Moža Jon usio heta zrabić! Ale Jon nia budzie prymusam wiaści čaławieka da dabra, hwałciačy takim čynam prawy jahonaje wolnaje woli. Nie, nia budzie! Boh stwaryū čaławieka wolnym, dyk jon i musić astacca takim.

Boh nienawidzić zła; sam jaho nia čynić i čynić nia moža. Čaławieku adnak hwałtam nie zabaraniaje być niadobrym, być aūtaram złych učynkaū. Nia choča jamu, jak my ūžo skazali, hwałtu rabić. Nie piarečyć čaławieku dziela taho, što Boh sam tak jość mahutny, što nawat iz zła moža wywieści dabro. Hetak i jość na świecie dziela Jahonaje mahutnaści! Adzin adpichaje ad siabie Božyja dary i łasku Božuju i tolki ściežkami hrechu idzie, druhi-ž pry pomačy Boha piarečyć jamu cnotami, dabrom. Woś, kab nia było, naprykład, tyranaū, nia było-b i mučanikaū światych. A kab nia było kataū na Biełarusi, dyk i nia było-b wialikaha mučanika św. Jozafata, što ciapier swaimi malitwami da Boha pryhataūlaje nam słaūnuju budučyniu. (D. b.)

ŚW. JAN CHRYŚCICIEL.

(24 červienia)

Hety dzień jość pawažany ŭ Biełarusi jak narodnaje świata. Pierad pryniaćciem chryścijanstwa dzień Kupały, jakraz hetaj paroj, abchodzili na čeść sonca, bo jano ŭwachodzić tahdy ŭ najbolšuju siłu — najdaŭžejšy dzień hodu. Wiečaram zapaliwali ahni, tancawali, piajali, skakali praz ahoń; dziaŭčaty waražyli na rečkach, a jak pry hetym kupalisia, dyk woś pajšła nazowa „Kupała".

U chryścijanstwie naznačyli na hety dzień pamiatku naradzin św. Jana Chryściciela, katory chryściŭ („Kupaŭ"!) u Jordanie Chrysusa. I tak narodnaje świata „aświaciłasia": rana ludzi chadzili da kaściołaŭ — cerkwaŭ, a wiečaram hulali „Kupała", waražyli, piajali kupalskija pieśni. Jak pamiatka daŭniejšaha kaścielnaha świata, jość u našym krai mnoha kaściołaŭ św. Jana, cudoŭnych krynic, mnoha cerkwaŭ. Ale narodnaje świata — Kupała pad upływam falšywa paniataj kultury, nowych modaŭ, a nawat abśmiejanaja, abo praklata praz lišnie nabožnych duchoŭnikaŭ, patrochu zanikaje. A škada, bo ničoha praciŭnaha relihii tut nia było.

* * *

Św. Jan Chryściciel staŭsia našym narodnym Patronam; najbolš chryścicca jaho imiem chłapcoŭ i dziaŭčat; a nawat najbolšy naš piaśniar nazywajecca — Janka Kupała. 24 červienia abchodzicca dzień naradzin św. Jana. Inšych światych abchodzim zaŭsiody dzień śmierci, tolki św. Jan maje dzień naradzin u kalendary. Čamu? Bo hety dzień byŭ abjaŭleny napierad Zacharyjašu i byŭ sapraŭdy cudoŭnym. Zacharyjaš byŭ kapłanam pry światyni ŭ Jerozolimie. Kali pryjšła jamu kalejka adpraŭlać nabaženstwa, jon uwajšoŭ u aŭtar z kadzialnicaj i woś pakazaŭsia jamu archanioł Habryjel. Ale lepš pasłuchajem, što haworyć ab hetym świataja Ewanelija (Łuk. 1.5.):

„Byŭ u dniach Heroda, žydoŭskaha cara, niejki kapłan, imianiem Zacharyjaš, z čarodnaha pakaleńnia Abiaša, a žonka jahona z dočak Aaronawych, a imia joj Alžbieta. A byli aboje sprawiadliwymi pierad Boham, biez pryhany chodziačy pawodle ŭsich prykazańniaŭ i sprawiadliwaści Božaj. A nia mieli syna, bo Alžbieta była biaspłodnaja i aboje byli ŭ dniach swaich padstareŭšy. I woś stałasia, jak adpraŭlaŭ nabaženstwa, u kalejnym swaim paradku pierad Boham, pawodle kapłanskaha zwyčaju, paŭ na jaho los, kab išoŭ kadzić u Haspodniaj światyni. A ŭsia hramada narodu była wonkach, malačysia padčas akadžańnia. I pakazaŭsia jamu Anioł Božy, stojačy naprawa ad kadzilnaha aŭtara. A widzieŭšy, Zacharyjaš ustrywožyŭsia i napaŭ na jaho strach. Ale Anioł jamu skazaŭ: — Zacharyjaš, nia bojsia, bo woś pasłuchana jość twaja malitwa: a žonka twaja Alžbieta narodzić tabie syna i dasi jamu imia Jan. I budzieš mieć wiasielle i radaść i mnohija buduć ciešycca z jahonych naradzin, bo jon budzie wialikim u Boha, a wina i napitkaŭ pić nia budzie i budzie napoŭnieny światym Ducham jašče ŭ łonie matki swajej. I mnohich synoŭ Izraela nawiernie da Boha swajho... I skazaŭ Zacharyjaš da Anioła: Adkul ja heta paznaju? ja-ž užo stary i žonka maja ŭ dniach swaiah padstareŭšy. Woś adkazywajučy Anioł, skazaŭ jamu: — Ja jość Habryjel, katory staju pierad Boham i ja pasłany, kab skazać tabie i apawieścić tabie hetuju nawinu. Dyk woś budzieš niamy, a nia budzieš mahčy hawaryć, až da dnia, kali heta staniecca, zatoje što nie pawieryŭ maim sławam, katoryja spoŭniacca ŭ swaim časie. A narod čakaŭ Zacharyjaša i dziwilisia, što marudziŭ u światyni. Kali-ž wyjšaŭ, dyk nia moh da ich hawaryć i paznali, što niešta widzieŭ u światyni. A jon pakazaŭ na kiwomihi i astaŭsia niamy. I woś jak spoŭnilisia dni jahonaj słužby, wiarnuŭsia ŭ swaju chatu. A paśla henych dzion pačała Alžbieta ŭ łonie...

I spoŭniŭsia Alžbiecie čas radzić i naradziła syna. I pačuli susiedzi i familijaty jejnyja, što ŭzwialičyŭ Boh nad joj swajo miłaserdzie i witali jaje. A wośmaha dnia pryšli abrazać dzicia i nazywali jaho imiem jahonaha baćki — Zacharyjaš. I adkazywajučy jahonaja matka, skazała: — Nia tak, ale budzie nazywacca Jan. I hawaryli da jaje: — što nikoha niama ŭ twajej familii, kab hetym imiem nazywaŭsia. I znakami pytalisia jahonaha baćku, jak chacieŭ-by jaho nazwać. A paprasiŭšy tabličku, napisaŭ mowiačy: Jan jość jahonaje imia. I dziwawalisia ŭsie. I woś adčynilisia wusny jahony i jazyk jaho hawaryŭ bahasławiačy Boha. I paŭ strach na ŭsich ichnych susiedziaŭ: i ŭsie hetyja słowy razsłaŭleny byli pa ŭsich horach žydoŭskaj ziamli; A ŭsie; što čuli, kłali da serca swajho, haworačy: — što, dumaješ, budzie za dzicio takoje; bo ruka Božaja była z im? A Zacharyjaš jahony baćka napoŭnieny Ducham światym, prarakawaŭ mowiačy: — bahasłaŭleny Boh Izraelski, što nawiedaŭ i daŭ adkupleńnie swajmu narodu... A ty, dziciatka, budzieš nazywacca prarokam Najwyšejšaha, bo pojdzieš napierad prad twaram Božym, kab pryhatawać jamu Chrystu darohu, kab dać nawuku zbaŭleńnia jahonamu narodu, na adpuščeńnie ichnych hrachoŭ... A dzicia rasło i ŭzmacniałasia Ducham (Światym): i prabywała na pustyniach až da dnia swajho źjaŭleńnia pierad Izraelam".

Hety Jan nazywajecca papiarednikam Chrystowym, bo jon wystupiŭ napierad Jezusa i pryhataŭlaŭ narod da pryniaćcia, a nawat pakazaŭ Zbaŭca ŭsiamu narodu i ŭreście achryściŭ Jaho ŭ rečce Jordanie. Jan nazywajecca prarokam, bo zapawiedywaŭ Chrysta, jak daŭniejšyja praroki i zaklikaŭ narod da pakuty.

Światy Janie Chryścicielu, malisia za nas!

Ks. I. H.

Pierakłaŭ J. S.

Ružaniec
ŃAJŚWIACIEJŠAJ PANNY MARYI,
JAKOHA JOŚĆ TRY ČASTKI:

Treciaja častka Chwalebnaja
tak začynajecca, jak i pieršaja.

Pierš treba pieražahnacca światym kryžam, paśla hawaryć:

V. Boža, na pomač nam paśpiašysia.
R. Panie, prybudź nam na ratunak.
V. Chwała Ajcu i h. d.
R. Jak było i h. d.

Hymn.

I. O, Panna, ŭ chwały karonie
Siadziš u niebie na tronie,
Duša sumu tam nia znaje,
Twaju wolu syn spaŭniaje.

II. Zhubu Ewy nam wiarnuła,
Nieba hrešnym adamknuła;
Praz światuju Syna kroŭ
Prawa ŭ nieba majem znoŭ.

I. Kožny znaje u patrebie,
Što apiekaj jamu ŭ niebie
Jość Świataja Maci Boha,
Što nia hardzić anikoha

II. Boža Maci litaściwa,
Dla ŭsich hrešnych miłaściwa,
Daj pry śmierci sił nam mnoha,
Barani ad ducha złoha.

I. Niachaj chwała budzie dana
Tamu, što zradziła Panna,
Ajcu Bohu, Duchu zhody
Niachaj budzie nazaŭsiody.
Amen.

Tajnica pieršaja.
Uskrašeńnie.

Syn Božy z hrobu ŭskros na dzień treci,
Jak pieramožca piekła djabła śmierci.
Ziamla trasłasia, piačać niastrywała,
A straž upała.

1 Ojča naš. — 10 Prywitana budź. Chwała Ajcu i h. d. Jak było i h. d.

Antyfona.

Kniahinia niabiesnaja, wiesialisia, Alleluja; bo Toj, katoraha zasłužyła nasić, Alleluja, užo ŭskros, jak byŭ pradskazaŭšy, Alleluja; malisia za nas da Boha, Alleluja.

V. Wiesialisia i radujsia, Dziewa Maryja, Alleluja!
R. Bo sapraŭdy Boh uskros, Alleluja!
V. Boža. pasłuchaj i h. d.
R. A hołas naš i h. d.

Malimosia.

Boža, što praz Uskrašeńnie Syna Swajho, Boha našaha Jezusa Chrystusa, swaich wiernych paciešyŭ, daj-ža nam, prosimo Ciabie, kab my, praz Jaho Matku, Dziewu Maryju, mahli atrymać radaść žyćcia wiečnaha. Praz Chrystusa Boha našaha i h. d.

Paśla hawaryć:

Dziasiać tysiač razoŭ i h. d. (jak u častcy pieršaj).

Tajnica druhaja.
Usšeście.

Sabraŭšy wučniaŭ, Chrystus nawučaje,
A potym z chwałaj da nieba ŭstupaje.
Skončyŭ tut Jezus na ziamli ciarpieńnie,
Świetu zbaŭleńnie.

1 Ojča naš. — 10 Prywitana budź. Chwała Ajcu i h. Jak było i h. d.

Antyfona.

A Jezus paśla, jak hawaryŭ da ich, uziaty ŭ nieba i siadzić prawaruč Boha, Alleluje!

V Ustupaju da Ajca majho i Ajca wašaha. Alleluja
R. Boha majho i Boha wašaha, Alleluja!
V. Boža, pasłuchaj i h. d.
R. A hołas naš i h. d.

Malimosia.

Daj nam, usiomahutny Boža, kab my praz wieru adzinarodnaha Syna Twajho Zbaŭcu našaha, što ŭ nieba ŭstupiŭ, sercam našym mahli prabywać u niebie. Praz Boha našaha, Jezusa Chrystusa i h. d.

Paśla hawaryć:

Dwaccać tysiač razoŭ i h. d. (jak u častcy pieršaj).

Tajnica treciaja.
Zychod Ducha św.

Zyšoŭ ad Boha Duch na Apastołaŭ,
Ich aświaciŭšy, daŭ dar roznych mowaŭ,
Jany nawuki ludziam hawaryli,
Usich dziwili.

1. Ojča naš—10. Prywitana budź. Chwała Ajcu i h. d. Jak było i h. d.

Antyfona.

Pryjdzi, Duchu Św., i napoŭni sercy ŭsich Twaich wiernych i zapali ŭ ich ahoń Twajej miłaści.

V. Spuści Ducha Twajho i buduć stworany.
R. I adnowiš ziamli abličča.
V. Boža, pasłuchaj i h. d.
R. A hołas naš i h. d.

Malimosia.

Usiomahutny i wiečny Boža, daj nam słuham Swaim łasku henu Ducha Najświaciejšaha, jakuju darawaŭ Ty wučniam Twaim u hety dzień światočny. Katory žywieš i waładaješ na wieki wiečnyja Aman.

Paśla hawaryć:

Tryccać tysiač razoŭ i h. d. (jak u častcy pieršaj).

Tajnica čaćwiertaja.
Uniebaŭziaćcie Dziewy Maryi.

Užo da nieba praz Syna zabrana,
Z dušoj i ciełam Najświaciejša Panna,
Usie Anioły radosna śpiawajuć,
Jaje witajuć.

1 Ojča naš—10 Prywitana budź. Chwała Ajcu i h. d. Jak było i h. d.

Antyfona.

Padwyšana Ty, świataja Boža Maci, nad usie chory Anielskija da karaleŭstwa niabiesnaha.

V. Wybraŭ jaje Boh iz pamiž inšych adrožniŭ.
R. I daŭ Jej miejsca ŭ swaim prypyniščy.
V. Boža. pasłuchaj i h. d.
R. A hołas naš i h. d.

Malimosia.

Boža, što wybraŭ sabie pałac słaŭny bahasłaŭlenaj Dziewy Maryi, u katorym prabywaŭ, daj-ža nam, prosim Ciabie, kab my apiekaj Twajej uspamožany, mahli zaŭsiody ŭspaminać ab Jej z radaściaj. Katory žywieš i waładaješ na wieki wiečnyja. Amen.

Paśla hawaryć:

Sorak tysiač razoŭ i h. d. (jak u častcy pieršaj).

Tajnica piataja.

Karanawańnie Najśw. Dziewy Maryi.

Maryja ŭ niebie zasieła na tronie,
Syn Jej karonu ŭzłažyŭ na skroni,
Za ŭsie ciarpieńni ŭ niebie niabywałaj
Abdaryŭ chwałaj.
Chaj chwału Bohu dajuć ŭsie narody,
Ajcu i Synu i Duchu zaŭsiody,
Twarcu suświetu i Bohu adnomu,
Ŭ Trojcy światomu.

1 Ojča naš — 10 Prywitana budź i h. d. Chwała Ajcu i h. d. Jak było i h. d.

Antyfona.

Chadzi-ž, Ulublonica maja, chadzi z Libanu, budzieš karanawana. Znak wialiki pakazaŭsia na niebie: žančyna apranuta soncam, a miesiac pad jaje nahami, a na haławie Jaje karona z dwanaccaci zorak.

V. Załataja karona na haławie Jejnaj.
R. Jak znak wialikaj świataści.
V. Boža, pasłuchaj i h. d.
R. A hołas naš i h. d.

Malimosia.

Boža, što bahasłaŭlenuju Dziewu Maryju, Syna Twajho Matku, wiečnaj chwałaj ukaranawaŭšy, abradawaŭ; daj nam, kab my da henaj niabiesnaj radaści, da jakoj Jana paklikana, dajści mahli dziela jaje zasłuhaŭ i prośbaŭ. Praz Boha našaha Jezusa Chrystusa, jaki z Taboju žywie i waładaje na wieki wiečnyja. Amen.

Paśla hawaryć:

Piaćdziesiat tysiač razoŭ i h. d. (jak u častcy pieršaj).

Antyfona.

O Maryja! Božaja Maci, usich pakinutych i Ciabie kličučych, Paciecha praŭdziwaja! Praz henuju wialikuju radaść, jakoj Ty paciešana, kali paznała Jezusa treciaha dnia z umioršych paŭstałaha! Budź paciechaj dušaŭ našych i prad hetym-ža Twaim i Božym adzinarodnym Synam u apošni dzień zastupisia, kali z dušoj i ciełam ustaniem i z usich pastupkaŭ našych rachunak rabić budziem, kab my abminuli zahubu wiečnuju i praz Ciabie, Maci i Dziewa, dajšci mahli da radaści niabiesnaj. Amen.

V. Boža, pasłuchaj i h. d.
R A hołas naš i h. d.

Malimosia.

O, krynica žyćcia, Maci Božaja, waładarka nieba i ziamli, asałoda wiernych słuhaŭ Twaich, pasłuchaj pakorny naš hołas! Pryjmi łaskawym i miłasernym wokam Swaim hety naš ružaniec, a dzie spynilisia našy niedałuhija siły, uspamažy nas Twajej łaskaj, kab my, niahodnyja słuhi Twaje, mocaj hetaj światoj malitwy, mahli stacca ŭčastnikami chwały Syna Twajho, jakomu chaj budzie češć i sława z Boham Ajcom i z Ducham Światym na wieki wiečnyja. Amen.

Wieru ŭ Boha Ajca i h. d. Zarazža admowić Litaniju da N. Dziewy Maryi. Paśla litanii 3 — Pryw. budź. Paśla ružanca, asabliwa ŭ časie kastryčnikawaha nabažensтwa, admaŭlajecca tak-ža:

Malitwa da światoha Jozafa Ŭlubienca N. D. Maryi.

Da Ciabie ŭciakajem, św. Jozafie, u biedach našych i, paprasiŭšy pomačy Najśw. Ulubionicy Twajej, u Ciabie apieki tak-ža łaskawa prosim. Praz tuju miłaść, jakaja Ciabie z Niepawinnaj Dziewaj i Matkaj Božaj złučyła, praz miłaść Baćkaŭskaju, z jakoj Dziciatka Jezus tuliŭ da Swajho serca, prosim Ciabie pakorna, hlań łaskawa na spadčynu nabytuju krywioj Jezusa i ŭ patrebach našych paradź nam Swajej pomačaj i siłaj.

Scieražy, pilny Storaž Siam'i Božaj, wybranaje patomstwa Jezusa Chrystusa; addali ad nas, Ojča miły, usialakuju zarazu błudu i sapsućcia, uspamažy nas z nieba miłaściwy, mahutny naš Abaronnik, u hetym zmahańni z ciomnymi siłami, jak kaliś ratawaŭ Dziciatka Jezus ad peŭnaj niebiaspieki žyćcia, tąk ciapier ścieražy św. Kaściol Božy ŭ zmahańni iz złymi siłami i ad usialakaj praciŭnaści i kožnaha z nas biazupynnaj uspamahaj apiekaj, kab my za Twaim prykładam i pomačaj Twajej uspamožany, sprawiadliwa žyć, pabožna pamiorci i wiečnaha ščaścia ŭ niebie mahli dastupicca. Amen.

Pieśnia ab tajnicach treciaj častki św. Ružanca.

Na radaść sum zamianiŭsia:
Boh pa śmierci abjawiŭsia;
A zmohšy niačystych złydniaŭ
Z atchłaniaŭ dušy jon wywieŭ.
Boh da nieba ŭzyjšoŭ z chwałaj
I tam radaść niabywała:
Aniołaŭ wojska śpiawaje,
Radosna Boha witaje.
Wučni ščaścia dačakali,
Ducha z nieba atrymali
Paciešyciela światoha,
A z im łaskaŭ Božych mnoha.
Chrystus Matki nia kidaje,
Jaje ŭ nieba zabiraje:
Hdzie nia budzie anikoli
Płaču, sumu i niadoli.
Zasieła Dziewa na tronie,
Na skroni z zorkaŭ u karonie.
A da Jaje ŭsie narody
Zanosiać prośby zaŭsiody:
O, świataja Maci Boha,
Łaskaŭ Božych maješ mnoha,
Za Twajo tut prywitańnie
Daj nam z łaskaŭ skarystańnie.
Hlań na nas Ty, Maci Boža:
Kožny dzień my zdobim hoža
Twaju postać z ruž karonaj,
Budź prad Boham abaronaj.
Chaj zapłata budzie dana
Za ružaniec Twoj o, Panna,
Twajej ŭ niebie chaj apieki
Hodny budziem na wiek wieki.
Amen.

INTENCYJA NA LIPIEŃ.

Ab hramadzki supakoj u duchu Chrystusawym.

Padčas wialikaj wajny Ajciec Światy Benedykt XV zaklikaŭ usich wajujučych da zhody, a katalikom prykazaŭ malicca ab zhodu i suświetny supakoj. Woś-ža siak-tak prymirylisia narody miž saboj, ale ci zapraŭdy supakoj panuje na świecie? Błahi heta supakoj, u katorym, chacia i nia bjucca, ale wostrać miačy, wydumliwajuć najhoršyja hazy i atrutu na ludziej! Kruhom, čuwać, što haspadarstwy zbrojacca; a na heta treba hrošy, dyk woś narody stohnuć ad padatkaŭ.

Balšawiki abiacali roŭnaść, swabodu, ziamlu... A što dali? Dali toje, što ŭ ich bolš ljecca śloz, jak na całym świecie. Takaja „swaboda" biaz Boha!

U inšych krajoch wiečnaja hryźnia — klasawaja i narodnaja; pjanstwa, raspusta, kryŭdy... Swarki pamiž synami adnaho narodu, biezkaniečnaje množstwa partyjaŭ, až narod zbuntawany nia wiedaje, kudy pachinucca.

Woś abrazok usieświetnaj niazhody: značyć, praŭdziwaha supakoju — Božaha supakoju — mała na świecie. Jość, praŭda, ludzi, katoryja ŭ čystym sumleńni majuć Boha ŭ sercy; jość sprawiadliwyja, čystyja, ciarpliwyja, a nawat światyja. Ale zło choča pierawažyć i pieramahčy dabro. Wajny niama, ale niama i supakoju.

Woś-ža Ajciec światy Pius XI zaklikaje da malitwy ab hramadzki supakoj u duchu Chrystowym. Takaja jość intencyja Apostalstwa Malitwy na miesiac Lipień. Boh jość macniejšy ad usiej ludzkoj złości; časam pakidaje ludziej ichnym słabaściam. Choć moh-by ich prymusić, ale šanuje wolnuju wolu, katoruju daŭ čaławieku.

Dyk štož budziem rabić?

Pierš-na-pierš sami starajmasia ab supakoj i zhodu z Boham. Kab ty, bracie, mieŭ čystaje sumleńnie! Jak ciabie Boh budzie słuchać, kali ty majučy ciažkija hrachi na dušy, žywieš pad hniewam Božym? Pakutuj za hrachi, spawiadajsia!

Dalej, zawodź zhodu ŭ swajej chacie: nie klanisia, nie narakaj i pracuj sumlenna. Nie prapiwaj hrošaj, nia kryŭdź swajej siamji. I žywi zhodna z susiedźmi: nie rabi škody, pamahaj u niaščaści; nia sudzisia, daruj kryŭdu!

Woś praz mirnaje, zhodnaje žyćcio sami siabie pryspasobim da nieba. Apryč taho malimosia ab zhodu na świecie, kab Boh daŭ rozum nam usim dziela zhody siamiejnaj i susiedzkaj! Kab na ŭsim świecie zapanawała miłaść i sprawiadliwaść pawodle Chrystowaj nawuki i Jahonaha ducha! *Ks. J. H.*

Štodziennaja malitwa na lipień.

Božaje Serca Jezusa, afiaruju Tabie praz Niawinnaje Serca Najśw. Dziewy Maryi ŭsie *malitwy, sprawy i kryžy* hetaha dnia; afiaruju, jak nahradu za ŭsie našyja prawiny. Złučaju heta ŭsio z twajej intencijaj, u jakoj Ty Sam afiaruješsia za nas na našych aŭtarach. A najbolš afiaruju za św. Kaścioł, za Ajca św. Piusa XI, prosiačy ab *hramadzki supakoj u duchu Chrystowym,* i na intencii, jakija wyznačany na hety dzień. Amen.

UWAHA: Hetaja intencija i malitwa moža słužyć i dla tercijarstwa, dla Žywoha Ružanca i dla Honorowaj Stražy Serca Jezusawaha.

Knihapis.

„Ružaniec Najśw. Panny Maryi". Druhaja častka ŭ pierakładzie J. S. apraŭdywaje naš pohlad i krytyku ŭ № 11 „Chr. Dumki". Pierakładčyk jašče lepš wykazaŭ swaje zdolnaści, ale i tut iznoŭ musimo paŭtaryć: moh-by pierałažyć lepš. Dokazam hetaha słužać usie piać himnaŭ da tajnicaŭ ružancawych; pieršyja čatyry himny napisany jasna, moža nawiet za lišnie realistyčna—jak u tajnicy treciaj. Ale ŭ piataj tajnicy supastaŭleny adnazyčnyja zwarotki: „Chaj chwała budzie Bohu biazupynna"; lepš było-by pierastawić chacia-by tak „Chaj budzie chwała Bohu biazupynna". Adnak himny jasnyja, nia dražniać wucha, a dumki wyražany tak žałaśliwa i pabožna, što chwatajuć za serca. Himn „Stabat Mater" = „Maci pad kryžam stajała" — dychaje praŭdziwaj paezijaj, ale krychu tracić praz formu. Aśmielusia tut zrabić uwahi, što nacisk (akcent) pieršaha wierša nia trafny, a možna było-by dać choć hetak: „Maci pad kryžom....", taksama nacisk błudny ŭ „Mieč prabiŭ z našych pryčyn". Nia jasnaja myśl u zwarotcy: „Nia tužyć bo niemahčyma...", „A pakul jość ja na ziamli" — prykraja dla wucha.

Razważajučy paasobnyja słowy, adznačaju: „Balesnaja" — polonizm, katory, praŭda, trudna padmianić čym inšym; Łastoŭski daje „baleśliwaja", ale heta słowa dawoli trudnaje. Zatoje nia možna prapuścić słowa „najbaleśniejšaja", dajcie tut niešta padobnaje, kali niama identyčnaha, chaciaby „harotnaja", ci „niaščasnaja". „Usiomahučy" naležyć zamianić na „ŭsiomahutny". „Mužy" — nia jdzie! Lepš užo „ludzi". U apošniaj pieśni zwiartaju ŭwahu na — „Bo brak siły", „Bohstwa kpili" i „zmyła z cieła".

Malitwy zabłutany pierakładčyk zmušaje piajać adnym ducham — nie padzialiŭ punktami — što sapraŭdy niemahčyma wyśledzić dumki malitwy ad pačatku da kanca. Kali ružaniec pišacca dla narodu, dyk niachaj budzie strawaj prostaj, zdarowaj, a nie miešaninaj razboŭtanaj. Asabliwa trudna dašukacca sensu ŭ malitwie piataj, hdzie słowa „pašli" adarwanaje ad dalejšaj dumki, hublaje swoj sens; tak-ža ŭ siomaj malitwie najdaŭžejšaj, biaz punktaŭ, myśl saŭsim raźbiwajecca, a pierakładčyk, jak na toje, jašče prymnožyŭ trudnaści praz słowy „najhadniejšaja", cierpiačaja", „apłakiwajučaja".

Dobra, što Redakcyja pastanaŭlaje čakač z wydańniem Ružanca, bo moža nawat prydzecca „nabor" razabrać. Na što pierakładać malitwy pierastarełyja, trudnyja dla paniaćcia, dy jašče dasłoŭna? Nam patreba malitwy jasnaj, prostaj, žywoj! Panie Bylina, uwajdzi hłybiej u imknieńni biełaruskaj dušy! *A. W.*

Redaktar-Wydawiec Ks. ADAM STANKIEWIČ.
Z dazwołu J. E. Wilenskaha Katalickaha Arcybiskupa-Mitrapalita.
Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Ludwisarskaja wul. 1.

Z relihijna-kaścielnaha žyćcia.

RYM.

Nowy Papieski list. 12 traŭnia siol. h. padany da wiedama ŭsiaho świetu papieski list (encyklika) ab nabaženstwie da Najśw. Serca Jezusa. List hety hawora tak-ža ab adnosinach miž Kaściołam i dziaržawaj i ab nacyjanaliźmie.

Trysta čyhunščykaŭ na pryniaćci ŭ sw. Ajca. U Holandyi istnuje katalickaja arhanizacyja čyhunščykaŭ. Arhanizacyja hetaja istnuje ŭžo 25 hadoŭ i naličaje 25.000 siabroŭ. Z pryčyny hetaj hadoŭščyny 300 čaławiek halandzkich katalickich čyhunščykaŭ adwiedali Rym i byli pryniaty św. Ajcom, jaki witajučy delehacyju wykazaŭ radaść z pryčyny bujnaha raźwićcia katalickaj dziejnaści ŭ Holandyi.

Sprawazdača z jubilejnaha hodu. Watykan maje ŭžo apracawanuju sprawazdaču z jubilejnaha 1925 hodu. Z hetaj sprawazdačy bačym, što z pryčyny jubilejnaha hodu adwiedali Rym z Eŭropy (biez Italii) 162 pilhrymki z 148,885 pilhrymaŭ. Z Italii było 594 pilhrymki z 401.889 asobaŭ. Z inšych krajoŭ było 101 pilhrymka z 8,297, a tak-ža 3000 paasobnych pilhrymaŭ.

Z Niamieččyny było 42,000 asob, z Hišpanii 25,000, Francyi 23,000.

LITWA.

Katalickija časopisi. Katalickaja moładź siarednich i wyšejšych škoł u Litwie maje ŭłasnuju časopiś — miesiačnik „Ateitis" (Pryšłaść). Moładź pazaškolnaja maje ŭłasnuju časopiś — miesiačnik „Pawasaris" (Wiasna). Aprača hetaha wychodzić 6 razoŭ u hod ahulnaja časopiś dla ŭsiaje moładzi „Jaŭnimo Vadas" (Pawadyr moładzi). Dziaŭčaty wučanicy taksama majuć ułasny miesiačnik „Naujoji Vajdilute" (Nowaja wajdelotka). Časopisi hetyja wydajucca praz arhanizacyi moładzi. I jašče wydajecca miesiačnik „Žwaigždute" (Zorka) praz arhanizacyju dziaciej.

Dla kabiet litoŭskich wychodzić miesiačnik „Moteris" (Žančyna), šyroka i ŭsiestaronna abyjmajučy asnowy relihii, kultury i žyćcia hramadzianstwa.

Žyćcio nawukowaje ŭ katalickim kirunku absłužwajuć časopisi:

„Logos" wychodziačaja dwa—try razy ŭ hod, „Kosmos" — miesiačnik pryrody i „Žydinys" — miesiačnik paświačany literatury, ahulnym hramadzkim asnowam i specyjalna žyćciu katalickamu. Z haliny pedahohiki wychodzić miesiačnik „Letuvos mokykla" (Litoŭskaja škoła").

Katalickaja arhanizacyja. Astatnim časam badaj pa ŭsiej Litwie paŭstali katalickija arhanizacyi, u skład jakich uwachodziać mužčyny, kabiety, moładź i dzieci.

5 maja ŭ m. Alicie arhanizawaŭsia apošni addzieł centrali katalickaj dziejnaści. Dyecezyja heta naličaje 87 addziełaŭ Katalickaj Lihi.

Usiej pracaj u swajej dyecezyi kiruje asabista J. E. ks. Biskup Dr. M. Reinis, byŭšy ministar spraŭ zahraničnych Litwy.

ANHLIJA.

Pawarot da Kaścioła. Wydatny duchoŭny anhlikanskaha kaścioła ŭ m. Wembley E. Owen, astatnim časam prystupiŭ da katalickaha Kaścioła. Anhlikanskim duchoŭnym jon byŭ 32 hady. Pawarot jaho da Kaścioła zrabiŭ wialikaje ŭražańnie.

Uzrost katalickich školaŭ u Anhlii pawialičwajecca z kožnym hodam. U hodzie 1870 było tam katalickich školaŭ 383, u 1875 — 623, 1900 — 1,054, 1920 — 1,125, 1925/26 — 1141. Heta ŭsio hawora ab žyćciowaści katalictwa ŭ Anhlii.

INDYJA.

Arhanizacyja indyjskich katalikoŭ. Pawodle misyjananarskich sprawazdačaŭ kožny hod prystupaje ŭ Indyi da katalickaha Kaścioła 35000 asob. Dzieła takoha bujnaha raźwićcia i ŭzrostu katalictwa ŭ Indyi paŭstaje wialikaje zadańnie dla Kaścioła naležnaj arhanizacyi siarod indyjcaŭ katalikoŭ.

HIŠPANIJA.

Instytut katalickich wučycialoŭ. U Madrydzie stalicy Hišpanii zasnawany Instytut dziela adpawiednaha pryhatawańnia wučycialoŭ, jakija-by mahli ŭ školach wykładać katalickuju nawuku. U hetym Instytucie wučycca ŭžo 170 čaławiek.

ITALIJA.

Skasawańnie katalickich skaŭtaŭ. Dekretam Musoliniaha z 13 krasawika musiać być raspuščany sajuzy katalickich skaŭtaŭ. Ab hetym kamisary palicyi ŭručyli ŭžo swaje papiery biskupam, jakija pryniali pawiedamleńnie wyražajučy swoj žal i razam padziaku sajuzam za pracu, wiedzienuju ŭ duchu katalickim siarod moładzi. Padobnyja dumki wyraziŭ tak-ža św. Ajciec u liście da kardynała sekretara stanu.

U abaronie katalickaha wychawańnia. Astatnim časam centrala ŭsich katalickich arhanizacyjaŭ razwažała sprawu katalickaha wychawańnia ŭ źwiazku z palitykaj Mussoliniaha. Centrala pastanawiła, što wychawańnie moładzi musić adbywacca na asnowach katalickaha Kaścioła.

ŠWAJCARYJA.

Dabradziejnaja narada. Ad 2 da 3 traŭnia s. h. u m. Bazel adbyłasia treciaja mižnarodnaja katalickaja dabradziejnaja narada. Na hetaj naradzie było 150 pradstaŭnikoŭ dabradziejnych arhanizacyjaŭ miajscowych i 250 delehataŭ z 15 dziaržaŭ. Haloŭnaj metaj narady była sprawa arhanizacyi dabradziejnaści.

MEKŠYKA.

Nažal, niapraŭda. Wiestki, atrymanyja z Meksyki, ab parazumieńniach pamiž uradam i Watykanam akazalisia, nažal, niepraŭdziwymi.

Ale ŭ apošnija časy adnak wiaducca pierahawory, jakija moža daść Boh daduć dobryja wyniki.

LISTY Z WIOSKI.

ČYTAJMA I PAŠYRAJMA „CHR. DUMKU!“

Repla, Waŭkawyskaha paw. Naša staronka jość ciomnajaju, biednaja, niaświedamaja, zakinutaja; žychary sialanie pierawažna kataliki; redka chto ŭ nas čytaje hazety, knižki, a kali i čytajuć, to jakija-niebudź partyjnyja, palityčnyja, a što kulturna-praświetnych, relihijnych, dyk ich trudna ŭbačyć. Mnie zdajecca, braty susiedzi, što my pawinny bolš čytać hazet i knižak źmiestu relihijna-kulturnaha, bo tam my znajdziem dla siabie nawučnyja rečy, duchowaje i maralnaje padtrymańnie. My hetyja knižki, hazety pawinny wypiswać, čytać, pašyrać i hetym służyć dla ahulnaha dabra, kab u nas zamiest swarak i niazhody zapanawaŭ supakoj, dabrabyt i siła maralnaja.

My Biełarusy da hetaha hodu nia mieli swajej biełaruskaj relihijnaj časopisi, ale ŭ hetym hodzie my majem biespartyjnuju, kulturnuju, relihijnuju časopiś „Chryścijanskuju Dumku“, dyk nie pawinny my biazčynna siadzieć, a pawinny pašyrać jaje tak, kab nia było aniwodnaj biełaruskaj chatki, dzie-by nia čytali hetaj časopisi!

Maładу Dub.

NA ČEŚĆ BAHASŁ. ANDREJA BOBOLI.

Janowa kala Pinska. U niadzielu 20 traŭnia s. h. adbyłosia tut uračystaje światkawańnie pamiaci Bahasłaŭlenaha Andreja Boboli, jaki zamučany byŭ kazakami na rynku janoŭskim 16 traŭnia 1657 h. za wieru katalickuju.

Na hetu ŭračystaść zjechałasia kala 20 ksiandzoŭ, u tym liku 4 uschodniaha abradu i Biskup Pinski Z. Łozinski.

Niedaloka ad miejsca mučanictwa, zaniataha ciapier kramami na placu pamiž kaściołam i cerkwaj zbudawany byŭ na padwyšeńni aŭtar z abrazom Bah. Andreja, pry katorym i adbywalisia služby.

Raniej adbyłasia služba pa sławiansku, jakuju adprawiŭ Bazyljanin a. Demčuk u asystencyi ajcoŭ W. Anoški i B. Pačopki. Paśla služby a. Demčuk skazaŭ paukrainsku kazańnie, jakoha ŭważna słuchaŭ sabrany ŭ wialikaj ličbie narod.

Zaraz paśla sławianskaj, pačałasia služba (šuma) łacinskaja ŭ prysutnaści, jak i raniej J. E. biskupa, jaki skazaŭ adpawiednaje kazańnie.

U časie hetaha kazańnia wyšła pracesija z tutža stajačaj carkwy i, zatrymaŭšysia jak raz proci katalickaha aŭtara, śpiewami starałasia zahłušyć kazańnie biskupa.

Heta wyzwała abureńnie ŭ dušach tych, katoryja wiedajuć, što pracesii ŭ cerkwach robiacca redka kali, tolki ŭ wialikija światy, a ŭ hetu zwyčajnuju dla prawasłaŭnych niadzielu nikoli-b jaje nia było, kab nie achwota dadzieć „palakam“. Nierazważny krok!

Ale pracesija prawasłaŭnaja chutka prajšła i dalejšaja časć kazańnia ŭsim była čutna. Pa ŭsim nabaženstwie čužyja pracesii: z Parečča, z Łuninca, z Breścia pajšli na ciahnik, duchawienstwa razjechałasia, dy narod razyjšoŭsia.

Prysutny.

Chronika.

Kaniec wizytacyjaŭ. Raspačataja seryja wiaśnianych wizytacyjaŭ praz J. E. Arcybiskupa, jakija padaŭžalisia amal što 2 miesiacy, užo končylisia.

Wyjezd J. E. Arcybiskupa ŭ Čenstachowu. Hetymi dniami J. E. Arcybiskup Jałbžykoŭski ŭ tawarystwie sakretara ks. Meyštowiča wyjechaŭ u Čenstachowu na zjezd Episkapatu.

Kaniec zaniatkaŭ. 31 traŭnia h. h. končylisia zaniatki ŭ Chryścijanskim Rabotnickim Uniwersytecie ŭ Wilni, arhanizawanyja praz Tawarystwa Studenskaj Moładzi „Adradžeńnie“.

Pracu wiali ŭ Uniwersytecie najlepšyja adumysłowyja siły pedahohičnyja.

5-ja ŭhodki biskupskaj konsekracyi. 10 červiania h. h. J. E. Biskup Michalkiewič abchodziŭ 5-ja ŭhodki biskupskaj konsekracyi.

„Boh“. Hetymi dniami wyšła z druku filozofičnaja knižyca „Boh“. Pradajecca ŭ waŭsich biel. kniharniach i kaštuje 25 hr.

Urač. adaracyja Najśw. Sakramantu. Z pryčyny aktawy Božaha cieła 10 červienia h. h. u kaściele św Jana, z inicyjatywy Akademickich Marjanskich Sodalicyjaŭ, adbywałasia ŭračystaja adoracyja Najśw. Sakramantu.

Usiačyna.

Najzdarawiejšy zaniatak na świecie — heta służba marskoha aficera. Prykładami mohuć służyć nastupnyja fakty: Admirał Tauhard maje 83 hady, admirał Bessan — 84 h., adm. Fournier — 85 h., adm. Serwan — 85 h, adm. Nobonat 87 h, adm. Oudsin i adm. Bellanger 90 h; usie jany dobra jašče čujucca. A francuski adm Fourerov, jaki maje ŭžo 96 h, dumaje atrymać jašče kryž Lehii Honorowaj i taksama pražyć jašče nia mieniej 5-ci h.

Bieh elektryčnaści. Tok elektryšny prabiahaje ŭ praciahu adnaje sekundy 300.000 kilametraŭ, ci 7 z pałowaju razoŭ ziamnuju kulu.

Jak daloka čuje latun. Latun u aeroplanie čuje huki z ziamli na takoj adlehłaści: brachańnie sabaki na 5.900 stop: świst čyhunki na 2 mili anhielskija; hołas ludzki adčuwaje na wyšyni 1.600 st., a hołas trubki na wyšyni 4.550 stop.

Sproba supolnaj ułasnaści. Pieršaja sproba haspaparki na asnowach supolnaści i roŭnaści paŭstała ŭ Paragwaju ŭ 1610 h. Załažyli jaje Jezuity-misyanary. Istnawała jana kala 150 hadoŭ

Japonskija časopisi. Japonija maje 65 miljonaŭ žycharoŭ, 1,137 časopisiaŭ i 3,000 miesiačnikaŭ i tydniowikaŭ. Štodzień drukujecca ŭ Japonii 10 000 ekzemplaraŭ hazet, tak što na 7 žycharoŭ prypadaje 1 hazeta. Patreba čytańnia ŭ Japonii, dzie niahramatnych zusim niama, jość wialikaja. Wialikija časopisi Japonskija: „Osaka Mainichi“ i „Tokio Nichi“ mieli ŭ apošnim hodzie 2 miljony čystaha dachodu.

Prociŭ niahramatnaści. U Wuhryi znachodzicca miljon niahramatnych. Astatnim časam wybudawany 6 tys. budynkaŭ dla pačatkawych škoł. Ale, kab zmahčy niahramatnaść, treba było-b 24 tysiačy škoł. Urad na baraćbu z niahramatnaściaj u praciahu apošnich 3 hadoŭ wydaŭ 33 miljony.